

Miljöstrategiskt program 2020-2030

Miljöstrategiskt program 2020-2030

Fastställt av	Kommunfullmäktige
Datum för fastställande	åååå-mm-dd
Giltighetstid	2030-12-31
Ansvarig funktion	Kommundirektör
Diarienummer	KS-2019-00358
Målgrupp	Alla nämnder samt kommunens hel- och delägda bolag.

Förändringshistorik

Version	Datum	Status och eventuell förändringsorsak	Utfärdare
1.0	2020-05-25 §106	Första versionen av Miljöstrategiskt program	Kommunfullmäktige
1.1	XXXX-XX-XX §XXX	Införlivande av mål kring minskad klimatpåverkan, kortare namn målområden, ny tid för uppföljning till KF, bilaga 1 med rutiner för hur uppföljningen ska ske utgår	Kommunfullmäktige

Innehållsförteckning

Inledning.....	3
SYFTE	4
ÖVERGRIPANDE VISION	4
SUNDSVALLS FÖRUTSÄTTNINGAR	4
DET MILJÖSTRATEGISKA PROGRAMMETS STRUKTUR	6
HUR PROGRAMMET SKA ANVÄNDAS	7
Målområden och målsättningar	9
MÅLOMRÅDE <i>HÅLLBARA KRETSLOPP</i>	9
MÅLOMRÅDE <i>ROBUSTA EKOSYSTEM</i>	16
MÅLOMRÅDE <i>KLIMATNEUTRAL 2030</i>	22

Inledning

FN:s medlemsländer antog i september 2015 Agenda 2030, en universell agenda som inrymmer de globala målen för att uppnå en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar värld till år 2030. För att de globala målen ska kunna uppnås måste alla delar av samhället – organisationer, näringsliv, offentlig sektor, forskare och enskilda individer delta i arbetet.

Sveriges miljömålssystem innehåller ett generationsmål, sexton miljökvalitetsmål och ett tjugotal aktuella etappmål. Generationsmålet anger inriktningen för den samhällsomställning som behöver ske inom en generation för att miljökvalitetsmålen ska nås. Att lösa de svenska miljöproblemen ska inte ske på bekostnad av att vi exporterar miljö- och hälsoproblem till andra länder.

Flera av målen i Agenda 2030 handlar om miljödimensionen av hållbar utveckling. Regeringen har tagit ställning till att de nationella miljömålen är en utgångspunkt i genomförandet av de globala målen i Agenda 2030 och att miljömålen ger drivkraft och försprång i arbetet med att genomföra miljödimensionen av Agenda 2030.

I vårt Miljöstrategiska program tydliggör vi hur Sundsvalls **kommunkoncern** bidrar till att uppfylla de nationella miljömålen och miljödimensionen i Agenda 2030 genom våra lokala målsättningar och vårt lokala arbete.

Syfte

Det Miljöstrategiska programmet är ett styrdokument som visar på gällande prioriteringar för miljöarbetet i Sundsvall. Genom uppföljning och analys säkerställs ett långsiktigt och strategiskt miljö- och klimatarbete.

Övergripande **vision**

Hållbara kretslopp

Sundsvall ska bidra till en giftfri vardag som inte hotar människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Sundsvall ska arbeta för minskade avfallsmängder och resurssnåla kretslopp.

Robusta ekosystem

I Sundsvall strävar vi efter ren mark, luft och vatten och en rik natur och vi värnar om våra ekosystemtjänster¹.

Klimatneutral 2030

År 2030 ska Sundsvall vara en klimatneutral kommun².

Sundsvalls förutsättningar

Som geografisk kommun

Sundsvalls kommun har en rik naturmiljö med både stora skogsarealer och kustland. Naturen är en stor del av kommunens varumärke och en bas för näringsliv och turism. Skogen har varit och utgör än idag grunden till en stor del av den industri som bedrivs i kommunen och försörjningsmarknaden med allt från papper till trävaror. Närheten till naturen lockar också många som vill ta del av det friluftsutbud kommunen har att erbjuda.

Den rika naturmiljön ger goda förutsättningar för Sundsvall ur såväl ett socialt som ekologiskt och ekonomiskt perspektiv. Naturen erbjuder en plats för rekreation och aktiviteter för kommunens invånare, den omfattar en biologisk mångfald och erbjuder ekosystemtjänster som är avgörande för att samhället ska fungera och utvecklas. Sundsvall har ett friskt och gott dricksvatten tack vare en unik natur som ger grundvatten i rik mängd via Ljungan och Indalsälvens stora flöden.

¹ Ekosystemtjänster är ekosystemens direkta och indirekta bidrag till människors välbefinnande. Det vill säga alla produkter och tjänster som naturens ekosystem ger människan och som bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Pollinering, naturlig vattenreglering och naturupplevelser är några exempel. Det kallas ekosystemtjänster för att de är beroende av naturens ekosystem.

² Med detta avses Sundsvalls kommun som geografisk yta.

Sundsvall är en kommun med lång industrihistoria, främst skogsindustri, och har på grund av det många förorenade områden både i mark och sediment. Här finns också landets enda aluminiumsmältverk som anlades år 1942 och fortfarande är i drift. Smältverket har släppt ut stora mängder av polyaromatiska kolväten (PAH) till både luft och vatten. På senare år har dock utsläppen till luft i princip upphört tack vare ny process- och reningsteknik på aluminiumsmältverket. Det är dock både prioriterat och relevant för Sundsvalls kommun att fortsätta arbeta med de PAH-föroreningar som finns kvar i marken.

När det gäller *territoriella utsläpp av växthusgaser*³, utgör industrin den största posten med cirka 50 % av utsläppen. Inom industrin är produktion och bearbetning av metaller den största klimatpåverkanskategorin. Den näst största kategorin är transporter på 25 %. Sundsvall utgör också en transportnod för både väg och järnväg. Många transporter går norr och söderut via E4 eller västerut via E14. För de *konsumtionsbaserade utsläppen av växthusgaser*⁴ ligger medelsvensken på 8,2 ton CO₂-ekvivalenter/år, vilket även beräknas gälla för den genomsnittliga Sundsvallsbon. För att klara av 1,5 graders målet måste de genomsnittliga utsläppen ned till 1 ton CO₂-ekvivalenter/ person och år 2050. Kategorierna för en Sundsvallsbos klimatpåverkan är relativt jämnstora. Kommunkoncernens klimatpåverkan tar både hänsyn till utsläppen som sker i Sundsvall kommun och utanför kommungränsen. Upphandling och inköp, fjärrvärmeproduktion och energianvändning är de största posterna för kommunkoncernen.

Åtgärder har vidtagits för att förbättra miljön i kommunen. Många förorenade områden har sanerats och med ny teknik och utveckling av verksamheter blir utsläppen mindre, bland annat levererar SCA spillvärme till fjärrvärmenätet.

Det finns goda förutsättningar för Sundsvalls kommun att vara en miljömässigt hållbar kommun men också stora utmaningar, såväl historiska som framtida. Sundsvall växer och behöver utvecklas hållbart, utan bekostnad på miljön.

Som kommunkoncern

Kommunkoncernen har inte rådighet över all miljöpåverkan som uppkommer i en kommun eller till följd av verksamheter i en kommun. Som nämnts tidigare krävs insatser från alla delar i samhället för att minska miljöpåverkan. Miljöpåverkan kommer i huvudsak av produktion, konsumtion och hantering av slutprodukter samt den distribution som sker däremellan. Därför har kommunkoncernens breda verksamhet med allt från energiförsörjning till omsorg stora möjligheter att minska sin egen miljöpåverkan både inom kommunens gränser och på andra håll i världen. Detta genom att respektive verksamhet utifrån de målsättningar som finns i miljöstrategin genomför de åtgärder som är relevanta för sin

³ De utsläpp av växthusgaser som sker inom ett geografiskt område, Sundsvalls kommun i detta fall

⁴ De utsläpp som konsumtionen som sker inom Sundsvalls kommun ger upphov till, oavsett var i världen utsläppen sker

verksamhet. Även genom tillsyn och samhällsplanering finns förutsättningar för att bidra till minskad miljöpåverkan.

Det Miljöstrategiska programmet ska visa vägen i kommunkoncernens miljöarbete. En tydlig målstyrning och regelbunden uppföljning är viktiga verktyg för att lyckas.

Det Miljöstrategiska programmets struktur

Sundsvalls kommun har antagit och arbetar med ett flertal miljörelaterade styrdokument. Dokumenten har olika fokusområden, men täcker tillsammans in en stor del av relevanta miljöfrågor. Det Miljöstrategiska programmet håller ihop miljöfrågorna i dessa dokument, och utgör därmed ett koncentrat och ett övergripande paraply för det strategiska arbetet med miljö och klimat i Sundsvalls **kommunkoncern**. Miljöprogrammet har delats in i tre målområden;

- *Hållbara kretslopp*
- *Robusta ekosystem*
- *Klimatneutral 2030*

Samtliga målområden har en övergripande **vision och flera mål**. Förutom de målsättningar som finns i programmet och underliggande styrdokument kan de formulerade **visionerna** för varje målområde fungera som ledstjärna för kommunkoncernens verksamheter. Varje målsättning är markerad med de mål i Agenda 2030 som målet bidrar till att uppfylla. Några av målen har kommunkoncernen själv full rådighet över eftersom det bara rör kommunkoncernens egna verksamhet. Andra målsättningar rör hela den geografiska ytan, det vill säga även verksamheterna, företagen och Sundsvallsborna vilket innebär att kommunkoncernen inte har full rådighet över målluppfyllelsen. För varje mål anges *Ansvarig för målet* det vill säga vilken eller vilka kommunala verksamheter som är ansvarig för att målet ska nås, ansvarig nämnd eller styrelse pekats ut och ansvaret gäller då följaktligen tillhörande förvaltning eller bolag. I vissa fall när en målsättning gäller samtliga verksamheter pekats de med särskilt stor ansvar ut.

Det Miljöstrategiska programmet och dess målsättningar gäller till 2030 om inget annat anges.

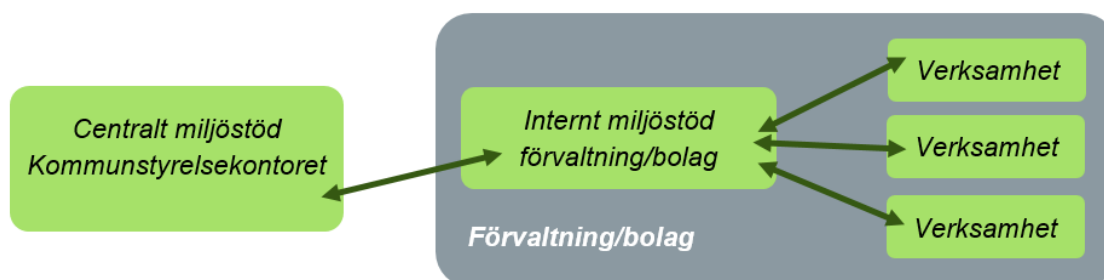

Figur 1: Illustration av hur det Miljöstrategiska programmet hänger ihop med andra styrdokument inom miljöområdet i Sundsvalls kommunkoncern.

Hur programmet ska användas

Tillämpning/implementering

Samtliga kommunkoncernens verksamheter är berörda av hela eller delar av det Miljöstrategiska programmet. För att se vilka åtgärder som krävs för att nå målsättningar i de underliggande planerna och därmed också det Miljöstrategiska programmet krävs att respektive verksamhet hittar insatsområden och arbetssätt som är relevant för den egna verksamheten. För att det ska vara genomförbart krävs att varje förvaltning/bolag stöttar den egna verksamheten med exempelvis underlag, råd, riktlinjer och checklistor, och samordnar uppföljningen. Förvaltningar och bolag behöver i sin tur stöttning från en central funktion på kommunstyrelsekontoret, som också ansvarar för kommunkoncernens samlade uppföljning av det Miljöstrategiska programmet. En plan för implementering ska tas fram av kommunstyrelsekontoret när programmet är fastställt. Det Miljöstrategiska programmet och underliggande dokument ska i relevanta delar genomföras i enlighet med kommunens strategi för jämställdhetsintegrering.

Figur 2: Illustration av hur internt miljöstödet kan se ut för att underlätta implementering och uppföljning av det Miljöstrategiska programmet och underliggande styrdokument.

Uppföljning och analys

Som beskrivits i inledningen består målsättningarna i det Miljöstrategiska programmet i huvudsak av en aggregering av övergripande målsättningar som även återfinns inom andra styrdokument inom miljöområdet. Uppföljning och analys sker därför i många fall inom ramen för det egna styrdokumentet. Det Miljöstrategiska programmet innebär dock en kommunövergripande och samlad analys av måluppfyllelse, inklusive återrapportering till kommunfullmäktige.

Kommunstyrelsen ansvarar för att sammanställa uppföljning och göra en analys av måluppfyllelse i det Miljöstrategiska programmet. Analysarbetet ska bestå av att söka orsaker, dra slutsatser och stötta verksamheter i att ta fram förslag till åtgärder. Resultatet ska redovisas årligen och återkopplas till berörda verksamheter. Detta innebär att i det fall någon verksamhet är helt ansvarig för en måluppfyllelse ska resultatet ändå lämnas till kommunstyrelsen som en del av den sammanlagda uppföljningen för det Miljöstrategiska programmet.

Den sammantagna uppföljningen av det Miljöstrategiska programmet redovisas för kommunfullmäktige årligen i **maj eller juni på månad**.

Revidering

Eftersom det Miljöstrategiska programmet är sammansatt av underliggande styrdokument blir den också beroende av hur målsättningar formulerats där. När övergripande målsättningar i underliggande styrdokument ändras innebär det att även det Miljöstrategiska programmet kommer att behöva revideras. I dagsläget är det för några av målsättningarna inte helt tydligt vilka resultat som förväntas och vad som ska följas upp. När dessa målsättningar revideras är det nödvändigt att de i största möjliga uträkning blir specifika, mätbara och tidsatta. De ska vara formulerade på ett sådant sätt att det är tydligt vilka resultat som kommunfullmäktige förväntar sig, målen måste vara sådana att vi enkelt kan följa upp eller mäta om vi har nått dessa resultat. Respektive aktör inom kommunkoncernen som ansvarar för revidering av underliggande styrdokument, bör ha ett nära samarbete med ansvariga för det Miljöstrategiska programmet, för att arbetet på sikt ska bli mer tydligt och enhetligt och för att förbättra möjligheterna till resultatstyrning inom miljöområdet. Revidering av underliggande styrdokument ska förhålla sig till det Miljöstrategiska programmets övergripande **visioner** och övergripande mål.

Målområden och målsättningar

Målområde *Hållbara kretslopp*

Vision: Sundsvall ska bidra till en giftfri vardag som inte hotar människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Sundsvall ska arbeta för minskade avfallsmängder och resurssnåla kretslopp.

Läshänvisning: Nedan följer sex prioriterade målsättningar, hämtade från styrdokument inom miljöområdet. Åtgärder och fler detaljerade målsättningar finns angivna i respektive underliggande styrdokument.

Relaterade styrdokument: *Avfallsplan, inköpsstrategi, Kemikalieplan, Mål- och resursplan 2019-2020 med plan för 2021-2022, kostpolitiska riktlinjer.*

Hållbara kretslopp

1. Mängden hushållsavfall⁵ per invånare ska minska jämfört med 2017

Ansvarig för målet: Målsättningen gäller hela den geografiska kommunen, det vill säga verksamheterna, företagen och sundsvallsborna. Det innebär att kommunkoncernen inte har full rådighet över måluppfyllelsen.

Ansvarig för uppföljning: Reko Sundsvall

Målet är hämtat från: Avfallsplanen

Förutsättningar för genomförande: Mängden hushållsavfall har under de senaste åren i Sverige pendlat mellan 460-480 kg/invånare. Avfallsmängderna ökar i högkonjunktur och planar ut något vid lågkonjunktur. När konsumtionen ökar, ökar även avfallsmängderna. För att minska avfallsmängderna krävs större fokus på avfallsminimering och återbruk, att effektivisera sin konsumtion och inte konsumera onödiga saker. I Sundsvall har mängden hushållsavfall per invånare de senaste åren haft en nedåtgående trend, vilket förklaras av att större mängder lämnats till återbruk än tidigare. Kommunkoncernen kan genom sin verksamhet bidra med stöttande åtgärder och i Avfallsplan 2020-2030 finns åtgärder som exempelvis informationssatsningar och att i större utsträckning underlätta återbruk. För att målet ska kunna nås krävs insatser från verksamheter, företag och sundsvallsbor eftersom de själva är bäst lämpade att hitta områden där de kan bidra till minskade avfallsmängder. Även det hushållsavfall som uppkommer inom kommunkoncernen har inverkan på måluppfyllelsen. De inom kommunkoncernen som genom sin verksamhet har ett särskilt ansvar i denna målsättning med anledning av sina informationskanaler är styrelserna för Reko Sundsvall AB och Mitthem, samt kultur och fritidsnämnden (konsumentrådgivning).

⁵ Hushållsavfall är avfall som kommer från hushåll samt därmed jämförbart avfall från annan verksamhet, hushållsavfall består av restavfall (inklusive matavfall), grovavfall, tidningar, förpackningar och farligt avfall.

Hållbara kretslopp

2. Kommunkoncernens avfall ska minska

Ansvaring för målet: Alla kommunkoncernens styrelser och nämnder.

Ansvarig för uppföljning: Kommunstyrelsen är ansvarig för sammanställning, alla styrelser och nämnder är ansvariga för att lämna uppgifter till kommunstyrelsen.

Målet är hämtat från: Avfallsplanen

Förutsättningar för genomförande: De flesta av kommunkoncernens verksamheter har inte tidigare aktivt arbetat med att minska sitt avfall, så en relativt stor förbättringspotential bör vara möjlig. Att minska avfallsmängder handlar inte om källsortering utan om inköp och upphandling, logistik, lagring och användning av produkter. Idag finns endast förutsättningar för att följa upp kommunkoncernens restavfall (inklusive matavfall)⁶. Vilka mängder farligt avfall, förpackningar och verksamhetsavfall⁷ som koncernen ger upphov till behöver utredas för att mer detaljerade mål ska kunna formuleras. I Avfallsplanen finns åtgärder som handlar om att ta fram checklistor för olika typer av verksamheter, att tillämpa rutiner för upphandling och inköp, utredning av uppkomna avfallsmängder och koncerngemensamma system för återbruk. Målsättningen påverkar alla kommunens styrelser och nämnder, men det finns verksamheter som på grund av sina stora avfallsmängder har ett särskilt ansvar; Kommunstyrelsen – SC mat och måltider (matavfall) och Drakfastigheter (Bygg- och rivningsavfall, överskottsmassor), barn- och utbildningsnämnden (matavfall) Mitthem och SKIFU (Bygg- och rivningsavfall, överskottsmassor).

⁶ Kommunkoncernens restavfall är det som är jämförbart med avfall som kommer från hushåll och som inte går att återanvända eller återvinna på annat sätt än genom förbränning. Det vill säga det som blir kvar när man har sorterat ut farligt avfall, tidningar och förpackningar av papper, plast, metall och glas. En förutsättning för att kunna följa upp restavfallet är att vi har ett vägningssystem för hämtning av avfall. Det kan på sikt förändras på grund införande av fastighetsnära insamling av förpackningar och returpapper. Då kommer det inte att vara möjligt att följa upp per verksamhet.

⁷ Avfall som uppkommit genom en verksamhetsprocess.

Hållbara kretslopp

3. Sundsvalls kommun ska bidra till omställningen av Sundsvall till ett ekologiskt hållbart och kretsloppsanpassat samhälle genom tydliga krav i upphandlingar

Ansvarig för målet: Alla kommunkoncernens styrelser och nämnder.

Ansvarig för uppföljning: Kommunstyrelsen är ansvarig för sammanställning, alla styrelser och nämnder är ansvariga för att lämna uppgifter till kommunstyrelsen.

Målet är hämtat från: Inköpsstrategin

Förutsättningar för genomförandet: Genom att ställa och följa upp miljökrav i den kommunala upphandlingen av varor, tjänster och entreprenader ges möjlighet att minska kommunens miljöpåverkan. De flesta av kommunkoncernens verksamheter har inte tidigare aktivt arbetat med att ställa och följa upp miljökrav i upphandlingar, så en relativt stor förbättringspotential bör vara möjlig. Genom upphandlingen kan Sundsvalls kommun styra inköp av varor och tjänster i en mer hållbar utveckling. Organisationen kommer att behöva stöd i form av bland annat checklistor och rutiner för upphandling och inköp. Visst stöd finns att få av kommunstyrelsekontorets hållbarhetscontrollers. För att en verksamhet ska kunna minska sin miljöpåverkan genom upphandling och inköp och för att kunna prioritera den insats som ger störst effekt krävs för många verksamheter sannolikt en utredning för att kartlägga sin största miljöpåverkan och vilka påverkansmöjligheter som finns. För att målet ska kunna nås krävs insatser från alla kommunkoncernens styrelser och nämnder, oavsett hur stora summor man gör inköp för. Små inköpskostnader innebär inte per automatik liten miljöpåverkan. Ett särskilt ansvar har dock kommunstyrelsen genom upphandlingsenheten som ansvarar för stora ramavtal i kommunen.

Hållbara kretslopp

4. De farligaste kemikalierna i kommunens verksamhet ska fasas ut

Ansvarig för målet: Alla kommunkoncernens styrelser och nämnder.

Ansvarig för uppföljning: Kommunstyrelsen är ansvarig för sammanställning, alla styrelser och nämnder är ansvariga för att lämna uppgifter till kommunstyrelsen.

Målet är hämtat från: Kemikalieplanen

Förutsättningar för genomförandet: Önskade ohälsosamma luftburna ämnen, byggmaterial och kemikalier enligt de egenskapskriterier som finns i kandidatlistan, kemikalieinspektionens PRIO-lista eller SIN-listan ska bytas ut. Kunskapen om vilka kemikalier som används i olika delar av kommunkoncernen är oklar, det finns behov av en kommungemensam utfasningslista. Kemikalier som enligt lagstiftning är förbjudna eller kommer att förbjudas ska bytas ut mot mindre farliga kemikalier eller undvikas helt. För att öka kunskapen om vilka kemikalier som finns inom kommunkoncernens verksamheter där barn och unga vistas, ska en grundläggande kartläggning göras för fortsatt kemikaliearbete. Det är viktigt att följa de rutiner gällande kemikalier som tas fram i och med arbetet med inköpsstrategin. Det fortsatta arbetet kommer att minimera antalet särskilt farliga ämnen som finns i kemiska produkter och varor. En förutsättning för att lyckas med och följa upp detta arbete är att koncernen använder sig av ett databassystem för kemikalier. En viktig aspekt är också nybyggnation och renoveringar, i kemikaliplanen finns även åtgärder för att titta närmare på miljöbedömningssystem med loggbok för byggmaterial och byggprodukter, vilket är en förutsättning för att se till att miljö- och hälsofarliga ämnen undviks i våra byggnader.

För att målet ska kunna nås krävs insatser från alla kommunkoncernens styrelser och nämnder men det finns verksamheter som genom sin kontakt med barn och unga⁸ har ett särskilt ansvar; barn- och utbildningsnämnden och kommunstyrelsen genom drakfastigheter. Även de delar av kommunkoncernen som hanterar betydande mängder kemikalier har ett särskilt ansvar; styrelserna för Sundsvall Vatten, Sundsvall Energi, Kommunstyrelsen genom Servicecenter fordon och verkstad.

⁸ Barn i förhållande till sin vikt riskerar att få i sig högre halter av kemiska ämnen, än vad vuxna får, barn och unga är särskilt känsliga och utsatta. I Kemikalieplanen konstateras att arbetet för en giftfri vardag därför ska börja i barnens vardag.

Hållbara kretslopp

5. Minska exponering för markföroreningar, i första hand för barn och unga⁹

Ansvarig för målet: Stadsbyggnadsnämnden, kommunstyrelsen, barn- och utbildningsnämnden, kultur- och fritidsnämnden, miljönämnden, styrelserna för: SKIFU, Sundsvall Energi, Sundsvall Vatten och Mitthem.

Ansvarig för uppföljning: Kommunstyrelsen, övriga styrelser och nämnder enligt ovan är ansvariga för att lämna uppgifter till kommunstyrelsen.

Målet är hämtat från: Kemikalieplanen

Förutsättningar för genomförandet: Sundsvall är en stad med lång industrihistoria. En av de mer betydande och kända industrierna är aluminiumsmältverket som har släppt ut stora mängder av polyaromatiska kolväten (PAH) till både luft och vatten.¹⁰ PAH uppvisar mycket varierande egenskaper men flera är förhållandevis svårnedbrytbara och har cancerogena egenskaper. Lyckligtvis har utsläppen till luft i princip upphört men det är både prioriterat och relevant för Sundsvalls kommun att fortsätta arbeta med de PAH-föroreningar som finns kvar i marken. För att kunna bedöma risker och omfattning och därefter kunna vidta rätt och rimliga åtgärder behövs mer kunskap om PAH-problematiken. Denna situation är unik för Sundsvall eftersom landets enda aluminiumsmältverk finns här, en avgörande faktor för att förbättra situationen är samarbete inom kommunkoncernen. Flera kommunala förvaltningar och bolag har enligt miljöbalken ett ansvar att undersöka och vid behov åtgärda och hantera markföroreningar och förorenade jordmassor dels i egenskap av markägare men även i egenskap av exploatör och verksamhetsutövare. Kunskap och erfarenhet varierar mellan olika förvaltningar och bolag. I Kemikalieplanen finns åtgärder som utökat samarbete mellan förvaltningar och bolag, genom samarbete skapas förutsättningar för samordning, samsyn och erfarenhetsutbyte, vilket på flera sätt gynnar kommunens arbete med markföroreningar. I Kemikalieplanen finns också åtgärder som handlar om att utreda vilka kommunala markområden och verksamheter där framförallt barn vistas och som kan ha förhöjda föroreningshalter i marken och vilka som har det miljörettsliga ansvaret för dessa områden samt att revidera odlingsrekommendationer. I Avfallsplanen finns en åtgärd som syftar till att utreda en långsiktigt hållbar hantering av förorenade massor. För att nå målet krävs insatser från alla nämnder och styrelser vars verksamheter som hanterar massor/mark enligt ovan.

⁹ Barn i förhållande till sin vikt riskerar att få i sig högre halter av kemiska ämnen, än vad vuxna får, barn och unga är särskilt känsliga och utsatta. I Kemikalieplanen konstateras att arbetet för en giftfri vardag därför ska börja i barnens vardag.

¹⁰ Det finns även flera andra källor till PAH i samhället.

Hållbara kretslopp

6. Halva tallriken som serveras inom kommunen ska vara ekologisk eller närproducerad

Ansvarig för målet: Kommunstyrelsen, barn- och utbildningsnämnden

Ansvarig för uppföljning: Kommunstyrelsen är ansvarig för sammanställning, barn- och utbildningsnämnden och socialnämnden är ansvarig för att lämna uppgifter till kommunstyrelsen.

Målet är hämtat från: Mål och resursplan 2019-2020 med plan för 2021-2022

Förutsättningar för genomförandet: Kommunen har under en längre tid arbetat för att öka andelen ekologiska livsmedel, under 2018 var andelen ekologiska livsmedel 32 %. Sedan 2017 finns också kommunens kostpolitiska riktlinjer som bland annat säger att kommunen inom ramen för upphandlingsrättslig lagstiftning ska verka för ett upphandlingssätt som möjliggör för leverantörer av närodlat och närproducerade produkter att lägga anbud. Det finns möjligheter att öka andelen närproducerat utifrån befintliga avtal och leverantörer. Men för att få större volymer krävs att många små producenter kan leverera. Närproducerat finns i dagsläget att köpa till viss del, men eftersom kommunen fortfarande är i ett tidigt skede i detta arbete är svårt att beskriva mer detaljerat hur förutsättningarna ser ut. Hur stor andel av maten som kommunen köper in som är närproducerad har vi inte tidigare haft någon uppföljning av, första möjliga år för uppföljning av närproducerat är 2020. Med närproducerat avses livsmedel från Västernorrlands-, Västerbottens-, Jämtlands-, Dalarnas-, och Gävleborgs län.

Målområde **Robusta ekosystem**

Vision: I Sundsvall strävar vi efter ren mark, luft och vatten och en rik natur, vi värnar om våra ekosystemtjänster¹¹.

Läshänvisning: Nedan följer fem prioriterade målsättningar, hämtade från styrdokument inom miljöområdet. Åtgärder och fler detaljerade målsättningar finns angivna i respektive underliggande styrdokument. Målsättningar som rör den fysiska planeringen återfinns i Översiktsplanen.

Relaterade styrdokument: *VA-plan, Natur och friluftspan, Åtgärdsprogrammet för luft (till 2020) Åtgärdsprogram för nedskräpning, Kostpolitiska riktlinjer*

¹¹ Ekosystemtjänster är ekosystemens direkta och indirekta bidrag till människors välbefinnande. Det vill säga alla produkter och tjänster som naturens ekosystem ger människan och som bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Pollinering, naturlig vattenreglering och naturupplevelser är några exempel. Det kallas ekosystemtjänster för att de är beroende av naturens ekosystem.

Robusta ekosystem

7. Kommunen ska i planering, tillsyn, tillståndsgivning och verksamhet verka för att miljö kvalitetsnormer för vatten ska kunna följas i hav, sjöar, vattendrag och grundvatten och för att dricksvattenförsörjningen skyddas.

Ansvarig för målet: Miljönämnden, kommunstyrelsen, stadsbyggnadsnämnden, kultur- och fritidsnämnden, styrelserna för; Sundsvall Vatten, Reko Sundsvall, Sundsvall Energi, SKIFU, Mitthem, Logistikparken, Sundsvall-Timrå Airport och Sundsvall hamn. Kommunkoncernen kan dock inte på egen hand säkerställa att miljö kvalitetsnormerna uppfylls.

Ansvarig för uppföljning: Kommunstyrelsen är ansvarig för sammanställning, alla styrelser och nämnder är ansvariga för att lämna uppgifter till kommunstyrelsen.

Målet är hämtat från: VA-planen¹²

Förutsättningar för genomförandet: Miljö kvalitetsnormer beskriver den vattenkvalitet som ska uppnås och vid vilken tidpunkt det ska vara gjort, osäkerheter i statusklassningar som beskriver befintlig vattenkvalitet i vattenförekomster gör att det är svårt att avgöra hur förutsättningar för genomförandet ser ut. Alla verksamheter som har utsläpp till vatten riskerar att medverka till negativ påverkan på vattenförekomsten, kommunkoncernen har därför inte egen rådighet för att säkerställa att miljö kvalitetsnormerna uppfylls. Däremot är kommunkoncernen en stor aktör genom som såväl egna verksamheter med utsläpp till vatten som genom tillsyn och samhällsplanering. I Sundsvalls kommun finns stora dricksvattentillgångar av god kvalitet, det är viktigt att säkerställa ett långsiktigt skydd för kommande generationer. Kommunens VA-plan är framarbetad för att leda till måluppfyllelse. Ytterligare åtgärder inom respektive verksamhet kan krävas för att målet ska uppfyllas. Kommunen bör också verka för bättre tillförlitlighet i statusklassningarna.

¹² VA-planen beslutas under 2020.

Robusta ekosystem

8. Sundsvall ska vara en ren kommun med välskötta platser att vistas på.

Ansvarig för målet: Stadsbyggnadsnämnden

Ansvarig för uppföljning: Stadsbyggnadsnämnden

Målet är hämtat från: Avfallsplanen

Förutsättningar för genomförandet: Stadsbyggnadsnämnden ansvarar för en åtgärdsplan för minskad nedskräpning¹³. Förutsättningarna för att på ett mer strukturerat sätt arbeta för minskad nedskräpning är stora. Fokus ligger på områden som är särskilt utsatta för nedskräpning idag och arbetet kommer ske genom renhållning och skötsel, samverkan med andra aktörer och genom kommunikation. Kommunen har dock inte själv rådighet över om nedskräpningen faktiskt minskar, här krävs även insatser från verksamheter och från sundsvallsborna.

¹³ Åtgärdsplanen för minskad nedskräpning beslutas under 2020. Men målsättningen återfinns också i Avfallsplanen.

Robusta ekosystem

9. Kommunen ska ta ansvar för den biologiska mångfalden på alla nivåer inom våra verksamhetsområden

Ansvarig för målet: Alla kommunkoncernens styrelser och nämnder, men i mycket varierad grad.

Ansvarig för uppföljning: Kommunstyrelsen är ansvarig för sammanställning, övriga styrelser och nämnder är ansvariga för att lämna uppgifter till kommunstyrelsen.

Målet är hämtat från: Natur- och friluftsplänen

Förutsättningar för genomförandet: I Sundsvall finns en varierad och rik natur, planering, tillståndsgivning och tillsyn påverkar den biologiska mångfalden. Vi vidtar redan idag åtgärder för att värna biologisk mångfald på olika sätt, men vi kan bli bättre. I Natur- och friluftsplänen finns strategier för hur vi ska uppnå målet, det handlar bland annat om att värdefulla naturområden ska skyddas genom reservatsbildningar, uppmuntra ekologiskt jordbruk och att vi arbetar enligt de åtgärdsprogram för hotade arter som rör vår kommun. Stöd och förutsättningar finns för att vi inom berörda verksamheter ska kunna arbeta för att nå målet. I Natur och friluftsplänen finns också uppdrag till nämnder och styrelser att ta fram egna handlingsplaner för hur man ska medverka till att genomföra målen. Målsättningen innebär att alla kommunens verksamheter ska ta ansvar för den biologiska mångfalden inom sina verksamhetsområden där det är relevant, vilket kan se väldigt olika ut beroende på verksamhet. Det kan röra sig om allt från information i skolan till åtgärder i byggprojekt. Stadsbyggnadsnämnden har dock genom sin verksamhet ett särskilt ansvar.

Robusta ekosystem

10. Kommunen ska utveckla sammanhängande nätverk av natur på land och i vatten där djur, människor och växter kan röra sig utan barriärer, både i tätorten och på landsbygden.

Ansvarig för målet: Miljönämnden, stadsbyggnadsnämnden, kommunstyrelsen, kultur och fritidsnämnden, styrelsen för Mitthem, styrelsen för Sundsvall Vatten

Ansvarig för uppföljning: Kommunstyrelsen är ansvarig för sammanställning, övriga styrelser och nämnder enligt ovan är ansvariga för att lämna uppgifter till kommunstyrelsen.

Målet är hämtat från: Natur- och friluftsplänen

Förutsättningar för genomförandet: Vardagslandskapet ligger till grund för funktioner och processer i ekosystemen som påverkar bildandet av ekosystemtjänster, för stor barriärverkan kan leda till att arter försvinner på kort och på långsikt. Bostadsnära naturområden är viktiga för den vardagliga vistelsen i naturen, sammanhängande nätverk av natur innebär också vinster för friluftsliv. I Natur- och friluftsplänen finns strategier för hur vi ska uppnå målet, det handlar bland annat om att verka för att öppna upp kulverterade bäckar, omvandla hårdgjorda ytor, minska barriäreffekter och förstärka befintliga grönstråk. Hur vi utformar ny bebyggelse och infrastruktur har stor inverkan på målet. Stöd och förutsättningar finns för att vi inom berörda verksamheter ska kunna arbeta för att nå målet.

Robusta ekosystem

11. Sundsvall ska uppfylla miljömålet frisk luft för kvävedioxid och partiklar (PM10)¹⁴

Ansvarig för målet: Stadsbyggnadsnämnden är ansvarig för åtgärder i centrala Sundsvall, men målsättningen gäller egentligen alla kommunkoncernens styrelser och nämnder om än i mycket varierad grad. Målet gäller hela geografiska kommunen, det vill säga verksamheterna, företagen och sundsvallsborna, vilket innebär att kommunkoncernen inte har full rådighet över måluppfyllelsen.

Ansvarig för uppföljning: Stadsbyggnadsnämnden

Målet är hämtat från: Åtgärdsprogrammet för friskade luft i Sundsvall¹⁵

Förutsättningar för genomförandet: Halterna av partiklar (PM10) och kvävedioxid har länge varit höga i Sundsvall, de höga halterna av beror på vägtrafiken. Sundsvalls läge mellan de två stadsbergen medför att nästan all trafik trängs ihop i de centrala delarna av Sundsvall och att utspädningen av avgaser går långsamt. Kalla klara vinterdagar bildas inversion som gör att luftföroreningar stannar kvar i gatunivå. De uppmätta halterna kan variera mycket mellan åren beroende på vilket väder det är, samma trafikmängd kan ge helt olika halter i luften. Sedan 2014 har Trafikverket och kommunen vidtagit en mängd åtgärder för att miljö kvalitetsnormer för luft inte ska överskridas, vilket gett resultat. Miljö kvalitetsnormerna för partiklar och kvävedioxid har inte överskridits på flera år. Halterna som anges i miljömålet frisk luft (både nationellt och regionalt) är lägre än miljö kvalitetsnormerna och innebär att halten av luftföroreningar inte ska överskrida lågrisknivåer för cancer, riktvärden för skydd mot sjukdomar eller påverka växter, djur, material eller kulturföremål. För att nå detta mål krävs ytterligare åtgärder.

¹⁴ Är också ett etappmål i det nationella miljömålssystemet.

- Halten av partiklar (PM10) ska inte överstiga 15 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett årsmedelvärde eller 30 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett dygnsmedelvärde.
- Halten av kvävedioxid ska inte överstiga 20 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett årsmedelvärde eller 60 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett timmedelvärde (98-percentil).

¹⁵ Åtgärdsprogrammet för luft antogs 2014 och gäller till 2020-06-23. Ett nytt åtgärdsprogram är under arbete och kommer beslutas under 2020.

Målområde *Klimatneutral 2030*

Vision: År 2030 ska Sundsvall vara en klimatneutral kommun¹⁶

Läshänvisning: Nedan följer fyra prioriterade målsättningar, hämtade från Klimat- och energiplanen. Fler strategiska ställningstaganden finns angivna i Klimat- och energiplanen.

Relaterade styrdokument: *Klimat- och energiplan, med bilagda reseriktlinjer, Inköpsstrategi, Kostpolitiska riktlinjer*

¹⁶ Med detta avses Sundsvalls kommun som geografisk yta.

Klimatneutral 2030

12. Sundsvalls kommunkoncern är klimatneutral 2030¹⁷

Ansvarig för målet: Alla kommunkoncernens styrelser och nämnder.

Ansvarig för uppföljning: Kommunstyrelsen är ansvarig för sammanställning, alla styrelser och nämnder är ansvariga för att lämna uppgifter till kommunstyrelsen.

Målet är hämtat från: Klimat- och energiplanen

Förutsättningar för genomförandet: Sundsvalls kommunkoncern ska vara en föregångare och behöver arbeta med organisationens egna utsläpp på ett effektivt sätt. För att uppnå minst nettonollutsläpp av växthusgaser ska Sundsvalls kommunkoncern så långt som möjligt minimera utsläppen från direkta och indirekta utsläppskällor. Här återfinns både enklare åtgärder som att köpa in förnybar el och svårare delar som att minimera andelen fossil plast i avfallet som förbränns vid Korstaverket. En stor del av kommunkoncernens utsläpp kommer från det som kommunen köper in och upphandlar varför detta mål är starkt kopplat till mål 3. Åtgärder som redan pågår i form av energieffektiviseringar, arbete med att minimera klimatpåverkan från kommunkoncernens transporter, måltidsverksamhet och ökad utsortering av plast för materialåtervinning måste fortsätta och öka i takt för att nå målet till 2030. De kvarvarande utsläppen behöver kompenseras med kolinlagring för att nå nettonollutsläpp, vilket kan innebära både en ökad inlagring i de kommunalt ägda skogarna, tillverkning och nedgrävning av biokol och att avskilja koldioxid från förbränningen som sker i Korstaverket. Det senare innebär både en stor investering och en stor ökning av kommunkoncernens elbehov, vilket gör att frågan måste utredas ytterligare innan beslut. I Klimat- och energiplanen pekas fyra viktiga strategier ut för att uppnå målen:

- Skapa en organisation med ansvar för klimatarbetet och tilldela resurser
- Ställa klimatkrav vid inköp och upphandling
- Öka kunskapen och visa vägen
- Samverkan, omvärldsbevakning och gemensamt lärande

¹⁷Kommunkoncernen har nettonollutsläpp inom scope 1, 2, 3 för enligt Greenhouse Gas Protocol.

Klimatneutral 2030

13. Utsläppen av växthusgaser i Sundsvall som geografiskt område har minskat med 63 % till år 2030¹⁸

Ansvarig för målet: Målsättningen gäller hela den geografiska kommunen, det vill säga verksamheterna, företagen och sundsvallsborna. Det innebär att kommunkoncernen inte har full rådighet över måluppfyllelsen.

Ansvarig för uppföljning: Kommunstyrelsen är ansvarig för sammanställning. Uppföljningen baseras på nationell statistik.

Målet är hämtat från: Klimat- och energiplanen

Förutsättningar för genomförandet: För att nå målet behövs beteendeförändringar, både i kommunal verksamhet, näringsliv och hos invånare. Samverkan och gemensamt lärande är ett sätt att skapa engagemang, kvalitet, effektivitet och utveckling. Rätt hanterat kan samverkan mellan kommunala och regionala organisationer, näringsliv, akademi, organisationer, länsstyrelse med flera, skapa de förutsättningar som krävs för ett skyndsamt omställningsarbete. En stärkt samverkan över organisationsgränser är nödvändig för att nå uppsatta klimatmål. Genom att lyfta hinder och möjligheter, såväl som framgångar och misslyckanden ökar möjligheterna att snabbare accelerera arbetet med att minska klimatpåverkan. Det är också viktigt att omvärldsbevaka inom klimatområdet och för att få kunskap om vilka möjligheter som finns när det gäller att söka externa projektmedel för olika klimatåtgärder. I Klimat- och energiplanen pekas fyra viktiga strategier ut för att uppnå målen:

- Skapa en organisation med ansvar för klimatarbetet och tilldela resurser
- Ställa klimatkrav vid inköp och upphandling
- Öka kunskapen och visa vägen
- Samverkan, omvärldsbevakning och gemensamt lärande

¹⁸Sundsvall använder samma definition som det nationella målet:

Minskade utsläpp av växthusgaser utanför utsläppshandeln till senast år 2030. Växthusgasutsläppen i Sverige i ESR-sektorn (de verksamheter som inte omfattas av EU:s system för handel med utsläppsrätter) bör senast år 2030 vara minst 63 procent lägre än utsläppen år 1990. Högst åtta procentenheter av utsläppsminskningarna får ske genom kompletterande åtgärder.

Klimatneutral 2030

14. 2030 ska de konsumtionsbaserade utsläppen av växthusgaser i Sundsvall ha minskat till 5,6 ton/person¹⁹

Ansvarig för målet: Målsättningen gäller hela den geografiska kommunen, det vill säga verksamheterna, företagen och sundsvallsborna. Det innebär att kommunkoncernen inte har full rådighet över måluppfyllelsen.

Ansvarig för uppföljning: Kommunstyrelsen är ansvarig för sammanställning. Uppföljningen baseras på nationell statistik.

Målet är hämtat från: Klimat- och energiplanen

Förutsättningar för genomförandet: För de konsumtionsbaserade utsläppen av växthusgaser ligger medelsvensken år 2021 på 8,2 ton CO₂-ekvivalenter, vilket även beräknas gälla för den genomsnittliga Sundsvallsbon. För att klara av 1,5 graders målet måste de genomsnittliga utsläppen ned till 1 ton CO₂-ekvivalenter/person och år 2050. För att nå målet behövs beteendeförändringar, både i kommunal verksamhet, näringsliv och hos invånare. Samverkan och gemensamt lärande är ett sätt att skapa engagemang, kvalitet, effektivitet och utveckling. Rätt hanterat kan samverkan mellan kommunala och regionala organisationer, näringsliv, akademi, organisationer, länsstyrelse med flera, skapa de förutsättningar som krävs för ett skyndsamt omställningsarbete. En starkt samverkan över organisationsgränser är nödvändig för att nå uppsatta klimatmål. Genom att lyfta hinder och möjligheter, såväl som framgångar och misslyckanden ökar möjligheterna att snabbare accelerera arbetet med att minska klimatpåverkan. Det är också viktigt att omvärldsbevaka inom klimatområdet och för att få kunskap om vilka möjligheter som finns när det gäller att söka externa projektmedel för olika klimatåtgärder. I Klimat- och energiplanen pekas fyra viktiga strategier ut för att uppnå målen:

- Skapa en organisation med ansvar för klimatarbetet och tilldela resurser
- Ställa klimatkrav vid inköp och upphandling
- Öka kunskapen och visa vägen
- Samverkan, omvärldsbevakning och gemensamt lärande

¹⁹Samma som Miljömålsberedningens förslag för 2030. År 2040 föreslås att nivån ska ligga på 2,2 ton/person och 2050 på 1 ton/person.

Klimatneutral 2030

15. Sundsvalls kommunkoncern försörjs med 100 % förnybar eller återvunnen energi år 2025

Ansvarig för målet: Alla kommunkoncernens styrelser och nämnder.

Ansvarig för uppföljning: Kommunstyrelsen är ansvarig för sammanställning.

Målet är hämtat från: Klimat- och energiplanen

Förutsättningar för genomförandet: Den energi som används till el och värme (transporter exkluderat) i Sundsvalls kommunkoncern ska komma från förnybara energikällor eller från system som nyttjar återvunnen energi som annars gått till spillo. Återvunnen energi är till exempel energi från avfallsförbränning, biogas och spillvärme från processer. I så stor utsträckning som möjligt ska den återvunna energin vara fossilfri. Sundsvalls kommunkoncern har full rådighet över vilken energi kommunkoncernen köper in och kan på indirekta sätt påverka även andra aktörer genom samverkan, ökad kunskap mm. I Klimat- och energiplanen pekas fyra viktiga strategier ut för att uppnå målen:

- Skapa en organisation med ansvar för klimatarbetet och tilldela resurser
- Ställa klimatkrav vid inköp och upphandling
- Öka kunskapen och visa vägen
- Samverkan, omvärldsbevakning och gemensamt lärande